

ETİYOLOJİK TATAR EFSANELERİ*

Satı KOÇ**
Senem KORKMAZ***

1. Kurbağalar Niçin Vakıldarlar?

Dünyada önceleri üç tür canlı varmış: Dilliler, dilsizler ve bunların dışında kalan "vakıldayanlar". Bunların üçü de suda yaşamış. Dilliler birgün başlarını sudan çıkarıp "Dilimiz varken niye suda yaşıyoruz ki? Konuşmak istediğimiz zaman ağzımıza su doluyor, haydi yeryüzüne çıkalım" deyip sudan çıkıp, yeryüzüne göçmüşler. Dilsizler "bizim için su daha iyi, biz konuşmadan da yaşayabiliriz" deyip, birbirlerine kuyrukları ile işaret ederek anlaşarak suda yaşamaya devam etmişler.

Bir müddet sonra vakıldayanların (kurbağaların) su üzerinde sesleri duyulmaya başlamış. Şunlara bakın, dilliler insan olup karaya çıktı, dilsizler balık olup suda kaldı. Söyleyin biz ne yapalım diye vakıldayıp duruyorlarmış. Bir kısmı bizim de dilimiz var biz de karada yaşayalım diyormuş, bir kısmı da hayır suda yaşayalım diye diretiyormuş. O günden bugüne bu tartışmayı sonuçlandıramamışlar, bir türlü nerede yaşayacaklarına topluca karar verememişler, gece demez gündüz demez hala tartışır dururlarmış. Bu yüzden ne topluca karaya çıkabilmişler, ne de suda yaşayabilmişler, hala tartışıp dururlar. Su başlarında duyduğumuz kurbağa sesleri bu tartışmayı anlatmaktadır.

2. Niçin Leysen Yağmuru Kurbağanın Ağzında İnciye, Yılanın Ağzında Zehre Dönüşür?

Bahar mevsiminin gelmesiyle gökten şifalı leysen (nisan) yağmurları yağmaya başlar. O yağdığı anda bütün canlılar başlarını kaldırıp, ağızlarını açıp onun ilk damlalarını yutabilmek için beklerlermiş. Böyle bir zamanda deniz kurbağası ile yılan da başlarını sudan kaldırıp damlaları beklemeye başlamışlar. Deniz kurbağasının gönlü insanlara ve tüm canlılara iyi hislerle dolu olduğundan şöyle dua etmiş: "Şu şifalı yağmurun bir

damlası da benim ağzıma düşse, ondan yuvarlak yuvarlak şeyler yapsam, dünyada ondan kıymetlisi, güzeli olmasa, insanlar onları boyunlarına, alınlarına taksa, bana da sevgiyle baksa". Kurbağa böyle dua ederken, yılan da "şu leysenin bir damlası da benim ağzıma düşse. O zaman ben ne yapacağımı bilirim. Bütün canlıları kırar geçirdim zehirimle" diye dua etmiş.

Kurbağanın da yılanın da dileği kabul olmuş. Bunun üzerine yılan "öldürürüm, katlederim" diye ortalıkta dolanmaya başlamış, herkes ondan korkmuş, gördüğü yerde öldürmeye başlamış.

3. Direk ağacı niçin yemişsiz kalmış?

Çok eski zamanda, Direk Ağacı ve onun yanında çeşitli yemiş ağaçları varmış. Bunlar hep birlikte büyüyüp geliyordu. Niçindir bilinmez, direk ağacı kendi kendine durmadan havalanıp, ben hepinizden yükseğim, büyüğüm, hiçbiriniz bana ulaşamazsınız diye böbürleniyormuş. Öyle böbürleniyormuş ki rüzgarsız günde bile kasım kasım kasılarak, bir o yana bir bu yana sallanıp duruyormuş. Böylece artık başı göğe değmiş, diğer ağaçlar ise ona göre çok aşağılarda kalmış. Ne var ki onun böyle kendi hakkından ve yerinden çok yükseklere çıkması bir fayda sağlamamış. Gün gelip ağaçlara yemiş üleştirme vakti çattınca o aşağıda olup biteni görmemiş. Bütün ağaçlar yemişlenirken o yemişsiz ve faydasız kala kalmış.

NOTLAR:

- * Balalar Folkloru, Tataristan Kitap Neşriyatı, Kazan.
- ** A.Ü. DTCF Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü Öğrencisi (1. efsane)
- *** A.Ü. DTCF Çağdaş Türk Lehçeleri Bölümü Öğrencisi. (2ve 3. efsane)